

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره
مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

رکن‌الدین رشیدی آله‌اشم^۱

تاریخ وصول: ۱۳۹۴/۱۲/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۴/۱۵

چکیده

هدف از تحقیق حاضر مقایسه رفتارهای خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند با خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند، می‌باشد. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش‌شناسی آزمایشی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر از دو گروه تشکیل شده است. گروه اول (گروه کنترل) را خانواده‌هایی تشکیل می‌دهند که در شهر اردبیل ساکن هستند و از شبکه‌های ماهواره‌ای استفاده نمی‌کنند و گروه دوم (گروه گواه) را خانواده‌هایی تشکیل می‌دهند که در شهر اردبیل ساکن هستند و از شبکه‌های ماهواری استفاده می‌کنند. به دلیل این که تعداد جامعه آماری در هر دو گروه مورد مطالعه نامشخص است، برای تعیین حجم نمونه برای هر دو گروه از فرمول کوکران برای جوامع نامحدود استفاده شد. طبق فرمول کوکران برای جوامع نامحدود تعداد نمونه آماری برای هر دو گروه برابر ۳۸۴ به دست آمده است که با روش نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای جمع‌آوری شد. به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز، از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شده است. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و برای تحلیل فرضیات از آزمون t برای دو گروه مستقل استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین پایبندی مذهبی، اجتماعی کردن، صمیمیت زناشویی و روابط خارج از عرف در بین خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند با خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: شبکه‌های ماهواره‌ای، رفتارهای اعضای خانواده، اردبیل.

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

مقدمه و بیان مسأله

در قرن معاصر، هنوز خانواده در جامعه ما اصالت و هویت دینی خود را تا حدودی حفظ کرده است. در چرخه تحولات جهانی، خانواده زیر تهاجم فرهنگی قرار گرفته است. بخشی از این تهاجم را رسانه‌های نوین انجام می‌دهند، این نهاد به حمایت و قدرت بیشتری نیاز دارد تا بتواند هویت خود را حفظ کند. واقعیت این است که خانواده از نظر ساختاری متحول گشته و از نظر اعتقادی و نظام ارزشی نیز زیر سیطره نوگرایی، دنیاگرایی و دین‌زدایی، دگرگونی‌های بسیاری را تجربه کرده است. با ورود فن‌آوری و وسایل ارتباط جمعی در خانواده‌ها، ارزش‌های اجتماعی خانواده‌ها تحت تأثیر قرار گرفته و موجب شده است تا شاهد تغییراتی در رفتار و گفتمان نسل جوان باشیم (راس و نایتینگل، ۲۰۰۸: ۲۵). از جمله این وسایل می‌توان به شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای فارسی‌زبان اشاره کرد. زمانی شنیدن و تماشا کردن، فعالیت گروهی در هر خانه بود، درحالی‌که هم‌اکنون شنیدن و دیدن انفرادی رسانه‌ها و استفاده هم‌زمان از چند رسانه متفاوت، به هنجارهای خانوادگی تبدیل شده است. وسایل ارتباط جمعی فاصله‌ها را ناپدید می‌سازند، همچنان که دیوار بین انسان‌ها را نیز تا حدود زیادی شفاف‌تر می‌سازد (کفاشی، ۱۳۸۹: ۱۷). بنابراین، چگونه می‌توان تصور کرد که این وسایل بر گروه‌های اجتماعی از جمله خانواده تأثیر بد نگذارد. «هربرت مارکوزه در کتاب انسان تک‌ساحتی زیر عنوان «منطق سلطه»، از عقلانیت فن‌آوری بحث می‌کند و معتقد است پیشرفت فنی تکنولوژی در جامعه به جای این که به آزادی و چیرگی انسان بر طبیعت منجر شود، به عاملی در بهره‌کشی بیشتر انسان‌ها تبدیل شده است. از نظر او، انسان دارای یک بعد ماشینی شده و دیگر ابعاد شخصیت او از بین رفته است. اخلاق، زبان، فرهنگ، هنر و عواطف، همه از حاکمیت تکنولوژی متأثر گردیده‌اند و در نتیجه، تفکر تک‌ساحتی در جامعه ایجاد گردیده و حقوق و آزادی‌های فردی از مفهوم سنتی گذشته دوری جسته و جای خود را به فرهنگ مادی سپرده است» (همان).

به اعتقاد برخی نظریه‌پردازان، همین عوامل، ارزش‌ها، ثبات و هم‌بستگی ارکان خانواده در شکل سنتی آن و مقوله ازدواج رسمی را به صورت جدی تهدید می‌کند. این نظریه‌پردازان، آمار بسیار بالای طلاق در کشورهای پیشرفته غربی را که مراحل بیشتری از جهانی‌شدن، طی کرده‌اند و آمار بالای فرزندان متولد شده در خارج از چارچوب ازدواج رسمی در این جوامع را شواهدی در تأثیر ادعای خویش می‌دانند (عنایت و موحد، ۱۳۸۳: ۹۶). گسترش رسانه‌های جمعی به‌ویژه رسانه‌های دیداری و برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای به بی‌ثباتی خانواده‌ها دامن زده است.

روابط میان فردی فرآیندی است که موجب تقویت رابطه گرم و صمیمی با دیگران، حفظ و ارتقای سلامت روانی، قطع روابط ناسالم، حل مسائل و مشکلات خود با دیگران و رفع تضادها و تعارض‌ها می‌شود. همچنین در این‌گونه روابط نقش‌گیرنده و فرستنده پیام به‌طور مداوم جابه‌جا می‌شود. روابط میان فردی یک تعامل گزینشی و نظام‌مند منحصر به فرد و رو به پیشرفت است که موجب خلق معانی

مشترک بین آنها می‌شود. مهم‌ترین انواع روابط میان فردی روابط خانوادگی، روابط با همسالان و روابط عشقی هستند (کربلایی و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۲).

متأسفانه امروزه بر اثر رشد و توسعه فزاینده وسایل و ابزار رسانه‌های جمعی و تهاجم گسترده فرهنگ انحطاط و ضداخلاق، نظام خانواده دچار تزلزل و بحران شده است. دنیای غرب به این آفت دچار شده و آثار آن کم و بیش در شرق سرایت کرده است. در زمان گذشته، خانواده عمدتاً به‌عنوان تنها نهاد کارگزار جامعه‌پذیری شناخته می‌شد، ولی امروزه خانواده با توجه به تغییرات صورت گرفته، با رقیبان عمده‌ای برای جامعه‌پذیری نظیر رسانه‌های ارتباط جمعی و نظام آموزشی روبه‌رو شده است. در این راستا بسیاری از صاحب‌نظران بر این باورند که یکی از آسیب‌های ماهواره به‌عنوان یک رسانه نوین، تخریب روابط درون خانواده و هویت‌شکنی است. ماهواره‌ها با درنوردیدن دیوارها و مرزها و فروپاشاندن همه خطوط هویت ریشه‌دار، سازمان سنتی جوامع را به نفع یک نظم تازه و دهکده جهانی، هدف می‌گیرند. در این فرآیند، زمانی که هویت به‌عنوان یک ذخیره تاریخی قطع شود، نظام بنیادین جامعه فرو خواهد ریخت (محمدپور و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۶).

نفوذ برنامه‌های ماهواره‌ای در قوت بخشیدن به ارزش‌های مدرنی همچون مادی‌گرایی، فردگرایی، آزادی‌های نامحدود و کام‌یابی به هر قیمتی که باعث تغییر ارزش‌های سنتی و گاه ایجاد تضاد ارزشی در بین زوجین به‌واسطه تغییر ارزش‌ها در یکی از زوجین خواهد شد، احتمال نابهنجاری‌های مختلفی نظیر طلاق را افزایش خواهد داد (نعیمی، ۱۳۹۰: ۵۵).

در ایران، افزایش روزافزون آمار طلاق، افزایش سن ازدواج، کاهش میزان باروری و افزایش مشارکت اجتماعی، اشتغال و تحصیلات زنان از پیامدهای جهانی‌شدن است که ساختار روابط خانوادگی در جامعه ایران را تحت تأثیر قرار داده است. طبق آمار اعلام شده از سوی ثبت احوال ایران در سال ۱۳۶۵ در برابر هر ۳۴۰ هزار و ۳۴۲ ازدواج، ۳۵ هزار و ۲۱۱ طلاق در کشور ثبت شده است. این آمار در سال ۱۳۷۵ به ۴۷۹ هزار و ۲۶۳ ازدواج در برابر ۳۷ هزار و ۸۱۷ طلاق و در سال ۱۳۸۱ به ۶۵۰ هزار و ۹۶۰ ازدواج در برابر ۶۷ هزار و ۲۵۶ طلاق می‌رسد و در نهایت در سال ۱۳۹۲ تعداد ازدواج‌ها ۷۵۷ هزار و ۱۹۷ مورد در مقابل ۱۵۸ هزار و ۷۵۳ مورد طلاق می‌باشد که آماری تکان‌دهنده از میزان طلاق است (سایت رسمی سازمان ثبت احوال ایران).

حال سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا تفاوتی بین عواطف و رفتارهای اعضای خانواده‌هایی که در شهر اردبیل از ماهواره استفاده می‌کنند با خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

خانواده، ارزش بقایی بسیار مهمی برای فرد و نوع انسان دارد. همچنین خانواده، عنصری اساسی در جامعه است که کارکردهای مختلفی دارد. ما بخش عمده‌ای از زندگی خود را در ارتباط با اعضای خانواده

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

سپری می‌کنیم و یا در فکر آن به سر می‌بریم که ارتباطات مؤثری داشته باشیم. روابط میان فردی خانواده در کامیابی ما در رشد و توسعه اجتماعی و ساخت هویت مثبت ضروری است (زیو، ۲۰۱۰: ۶۷). محیط‌های خانوادگی به‌عنوان اولین محیط تربیتی فرد و عامل بسیار مؤثر بر رشد وی است. تأثیر خانواده از زمان بسته‌شدن سلول نطفه بر فرد آغاز و در تمام طول زندگی وی ادامه می‌یابد. هرگونه بی‌توجهی و سستی در تربیت کودک، عواقب ناگواری برای او بوجود می‌آورد. به‌عبارتی می‌توان گفت رفتار هر فرد، واکنشی به رفتار والدین و محیط تربیتی او است. تجارب تلخ دوره کودکی موجب بوجود آمدن مشکلات رفتاری از قبیل پرخاشگری، افسردگی، طلاق، بزهکاری و غیره می‌شود (وکیلیمان و کرباسی، ۱۳۸۸: ۲۰۴).

تحقیقات انجام شده در حوزه شبکه‌های ماهواره‌ای، بیشتر بر جنبه مدگرایی و مصرف‌گرایی تأکید داشته‌اند و اشاره‌ای به رفتارهای اعضای خانواده نشده است. ضرورت انجام این تحقیق از آنجا ناشی می‌شود که عواطف و رفتارهای اعضای خانواده تابعی از رسانه‌ها و بخصوص شبکه‌های ماهواره‌ای هستند.

با انجام این تحقیق در وهله اول میزان استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای در بین خانواده‌های شهر اردبیل مشخص می‌گردد و در گام بعدی با تعیین تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای بر عواطف و رفتارهای اعضای خانواده در شهر اردبیل، راهکارهایی جهت کاهش تبعات منفی شبکه‌های ماهواره‌ای ارائه می‌شود.

اهداف تحقیق

هدف کلی

مقایسه عواطف و رفتارهای خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند با خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

اهداف ویژه

- مقایسه پایبندی مذهبی در بین خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

- مقایسه اجتماعی کردن در بین خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

- مقایسه صمیمیت زناشویی در بین خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

- مقایسه روابط خارج از عرف زوجین در بین خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

فرضیه‌های تحقیق

- بین پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.
- بین اجتماعی کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.
- بین صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.
- بین روابط خارج از عرف زوجین در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

تعریف مفاهیم و متغیرها

روابط میان فردی: روابط میان فردی فرآیندی است که در آن یک فرد اطلاعات و احساسات خود را از طریق پیام‌های کلامی و غیر کلامی به یک فرد یا افراد دیگر می‌رساند (کربلایی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۹).

تعریف عملیاتی

در این تحقیق روابط میان فردی به سه نوع روابط درون خانواده، روابط اعضای خانواده با همسالان و روابط عاشقانه اعضای خانواده تقسیم شده است و توسط پرسشنامه محقق ساخته اندازه‌گیری می‌شود. مقیاس اندازه‌گیری نیز کمی (فاصله‌ای) می‌باشد.

روابط درون خانواده: روابط خانوادگی، روابطی است که درون ساختار خانواده و بین والدین با یکدیگر، والدین با فرزندان، فرزندان با والدین و فرزندان با یکدیگر اتفاق می‌افتد (وکیلان و کرباسی، ۱۳۸۸: ۳۲). رابطه میان اعضای خانواده شامل چهار بعد می‌باشد: مدت زمانی که اعضای خانواده همدیگر را می‌بینند، مدت زمان گفتگو میان اعضای خانواده، مقدار زمانی که برای حل مسائل و مشکلات همدیگر وقت می‌گذارند و مقدار زمانی که صرف غذا خوردن با یکدیگر می‌کنند.

بنیان خانواده: پایبندی مذهبی، تربیت‌پذیری، صمیمیت عاطفی، رضایت زناشویی را شامل می‌باشد.

پایبندی مذهبی: شامل مؤلفه‌های روابط جنسی زوجین، روابط عاطفی، ابراز احساسات، مراوده با خانواده‌ها، نحوه معاشرت.

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

اجتماعی کردن: مؤلفه‌های گوش‌دادن فرزندان به توصیه‌های والدین، دوری از تبعیض بین فرزندان، عدم ترجیح جنسی فرزندان، سرمایه‌گذاری عاطفی روی فرزندان امر تربیت فرزندان برابر ارزش‌ها و هنجارهای جامعه را شامل می‌شود.

صمیمیت زناشویی: شامل مؤلفه‌های صمیمیت عاطفی، صمیمیت روان‌شناختی، عقلانی، جنسی، جسمی، معنوی، زیباشناختی، صمیمیت اجتماعی - تفریحی و زمانی است.

روابط خارج از عرف زوجین: فکر کردن به فرد دیگری غیر از همسر خود، ایجاد ارتباط کلامی و عاطفی با فرد دیگری غیر از همسر خود، ایجاد ارتباط جنسی با فرد دیگری غیر از همسر خود روابط خارج از عرف زوجین می‌باشد.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش‌شناسی آزمایشی می‌باشد. به این صورت که مؤلفه‌های بنیان خانواده در بین دو گروه از خانواده‌هایی که از شبکه‌های ماهواره‌ای استفاده می‌کنند و گروهی که استفاده نمی‌کنند مقایسه می‌شود.

جامعه آماری تحقیق حاضر از دو گروه تشکیل شده است. گروه اول را خانواده‌هایی تشکیل می‌دهند که در شهر اردبیل ساکن هستند و از شبکه‌های ماهواره‌ای استفاده نمی‌کنند که با عنوان گروه کنترل مطرح می‌شوند و گروه دوم را خانواده‌هایی تشکیل می‌دهند که در شهر اردبیل ساکن هستند و از شبکه‌های ماهواره‌ای استفاده می‌کنند و گروه گواه نام دارند. تعداد جامعه آماری در هر دو گروه نامشخص است.

به دلیل این که تعداد جامعه آماری در هر دو گروه مورد مطالعه نامشخص است، برای تعیین حجم نمونه برای هر دو گروه از فرمول کوکران برای جوامع نامحدود استفاده می‌شود. طبق فرمول کوکران برای جوامع نامحدود تعداد نمونه آماری برای هر دو گروه برابر ۳۸۴ به دست آمده است که با روش نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای جمع‌آوری استفاده شد. کل شهر اردبیل شامل ۴ منطقه شهری می‌باشد که از هر منطقه شهری ۱۰ محله، از هر محله ۱۰ کوچه و از هر کوچه ۴ خانه مسکونی انتخاب شدند.

روش مورد استفاده برای جمع‌آوری اطلاعات اولیه، روش کتابخانه‌ای با استفاده از فیش‌های مخصوص است و در مرحله دوم برای گردآوری داده‌ها از روش میدانی با ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شده است که در ذیل توضیح داده شده است.

به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز، از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه ۴۰ سؤال دارد. که ۴ بعد اساسی روابط او عواطف اعضای خانواده را می‌سنجد و برای هر یک از ابعاد

پایبندی مذهبی، اجتماعی کردن، صمیمیت زناشویی و خیانت ۱۰ سؤال در نظر گرفته شده است که در قالب طیف لیکرت طراحی شده است و با گزینه‌های کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم مشخص شده است. جهت سنجش روایی پرسشنامه از اعتبار صوری استفاده شده است، به این نحو که پرسشنامه‌ها در اختیار استادان قرار گرفته است و نظرات آن‌ها در مورد این که آیا پرسشنامه‌ها ابزار خوبی برای سنجش متغیرها هستند؟ خواسته شد که مورد تأیید ایشان بود. برای سنجش ضریب پایایی پرسشنامه‌ها نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است.

روش آلفای کرونباخ برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسش‌نامه‌ها یا آزمون‌هایی که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کنند، به کار می‌رود. در این گونه ابزار، پاسخ هر سؤال می‌تواند مقادیر عددی مختلفی اختیار کند. برای محاسبه آلفای کرونباخ، ابتدا می‌بایست واریانس نمرات هر زیرمجموعه سؤالات پرسش‌نامه و واریانس کل را محاسبه نمود. سپس با استفاده از فرمول زیر و نرم‌افزار SPSS مقدار ضریب آلفا را محاسبه کرد:

$$r_a = \frac{j}{j-1} \left[1 - \frac{\sum S_j^2}{S^2} \right]$$

که در آن:

j = تعداد زیر مجموعه سؤال‌های پرسشنامه یا آزمون

S_j^2 = واریانس زیر آزمون j ام.

S^2 = واریانس کل آزمون.

برای مثال اگر پرسشنامه دارای سه زیر مجموعه سؤال باشد، به طوری که واریانس هر زیر مجموعه به ترتیب ۶، ۴ و ۷ بوده و واریانس کل برابر با ۳۲ باشد، مقدار ضریب آلفای کرونباخ با استفاده از فرمول یاد شده به صورت زیر به دست می‌آید:

$$r_a = \frac{3}{2} \left[1 - \frac{17}{32} \right] = 0.8$$

مقدار صفر این ضریب نشان‌دهنده نداشتن قابلیت اعتماد و +۱ نشان‌دهنده قابلیت اعتماد کامل است. در ابتدا تعداد ۴۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شده و ضریب پایایی پرسش‌نامه به‌عنوان پیش آزمون برای آن‌ها محاسبه شد که ضریب پایایی بالای ۰/۷۰ به دست آمد و در ادامه تمامی پرسشنامه‌ها توزیع شد و نتایج حاصل از ضریب آلفای کرونباخ به شرح جدول زیر می‌باشد:

متغیر	تعداد سؤالات	ضریب آلفای کرونباخ
پایبندی مذهبی	۱۰	۰/۸۶
اجتماعی کردن	۱۰	۰/۷۹
خیانت	۱۰	۰/۸۱
صمیمیت زناشویی	۱۰	۰/۹۰
کل پرسشنامه	۴۰	۰/۸۴

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

پژوهش حاضر پس از تکمیل پرسشنامه، داده‌های گردآوری شده، بر اساس مقیاس‌های اندازه‌گیری متغیرها کدگذاری شده و با نرم‌افزار SPSS پردازش و تجزیه و تحلیل شده است. روش‌های مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل شامل موارد زیر می‌باشد:

تجزیه و تحلیل توصیفی: روش‌های توصیفی شامل معیارهای تمایل به مرکز و پراکندگی و درصد، فراوانی می‌باشد که برای طبقه‌بندی داده‌ها و نمایش آن‌ها از طریق جداول فراوانی و نمودار استفاده می‌شود.

تجزیه و تحلیل استنباطی: ابتدا با استفاده از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف نرمال بودن توزیع داده تست می‌شود. در صورت نرمال بودن برای تحلیل فرضیات با توجه به مقایسه مؤلفه‌های بنیان خانواده در بین دو گروه، از آزمون t برای دو گروه مستقل استفاده می‌شود.

۱- بعد زمانی: این تحقیق از اسفند ۱۳۹۳ تا مرداد ۱۳۹۴ انجام شده است.

۲- بعد مکانی: از لحاظ مکانی این پژوهش در بین جمعیت شهر اردبیل انجام پذیرفته است.

۳- بعد موضوعی: از نظر موضوعی، این تحقیق مقایسه عواطف و رفتارهای خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند با خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند محدود می‌شود.

چارچوب نظری تحقیق

نظریه ژوزف کاپلا با عنوان رسانه‌های سرایت‌دهنده وسایل ارتباط جمعی را به‌عنوان مجموعه عواملی می‌بیند که موجب تکثیر ایده‌ها یا اشاعه آن‌ها از طریق فرآیند «تقلید» می‌شوند. منظور کاپلا از تقلید همان چیزی است که بین دو نفر اتفاق می‌افتد؛ یعنی تقلید یک فرد از دیگری او از نوعی تقلید رفتاری - ذهنی و همه‌گیری سخن می‌گوید که این موارد تقلید شده را با هویت دقیقشان در ذهن نداریم، بلکه نتایج آن‌ها را می‌بینیم و آن‌ها را در رفتار دیگران تجربه می‌کنیم.

کاپلا این فرآیند تقلید را «میمی» می‌نامد. میمی‌هایی که از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی ایجاد می‌شوند، نظیر مدها و اصطلاح‌هایی که مردم آن‌ها را از تلویزیون یاد گرفته‌اند، به نظر کاپلا، به مرور زمان به فرهنگ تبدیل می‌شود. از این رو، وی اظهار می‌دارد که رسانه‌ها می‌توانند نگرش مخاطبان خود را به محیط دگرگون سازند.

ملوین دیفلور نیز نظریه وابستگی مخاطب - رسانه - جامعه را مطرح ساخت و بر این نکته تأکید کرد که می‌توان از روابط سه‌گانه بین رسانه‌ها - مخاطبان - جامعه و پیامدهای شناختی، عاطفی و رفتاری رسانه بر مخاطبان سخن گفت. وی معتقد است که اولین پیامد تأثیر رسانه‌ها، ایجاد ابهام در مخاطبان و سپس رفع آن ابهام است. ابهام، خود، ناشی از برخورد اطلاعات متناقض با یکدیگر است (محمدپور و همکاران، ۱۳۸۹: ۸۲).

هنگام رخ دادن وقایع غیرمنتظره یا وضعیت‌های خاص، مردم پیام‌های متناقضی از رسانه‌ها دریافت می‌کنند، اما نمی‌دانند چگونه آن‌ها را تفسیر کنند. بر اثر این فشار، رسانه‌ها در مرحله بعد با اطلاعات کامل‌تر این ابهام را رفع می‌کنند و به این ترتیب، تفسیرها را محدود می‌سازند و با ابهام‌زدایی سبب تحدید ساختار اجتماعی می‌شوند. این ابهام در جوامعی که در حال گذر از رسوم سنتی به جامعه نوین هستند، بسیار شدیدتر است.

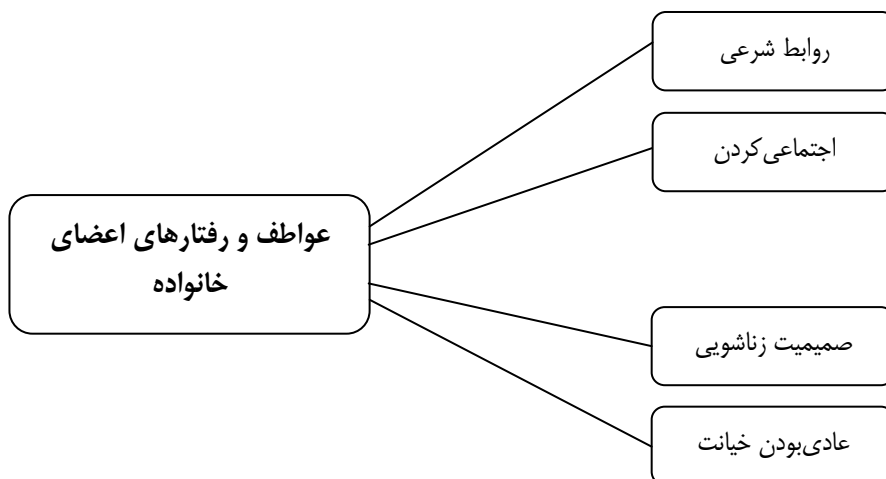
مک کامبز و شاو (۱۹۷۲) درباره تأثیرات رسانه، نظریه «برجسته‌سازی» را مطرح کرده‌اند. برجسته‌سازی یکی از شیوه‌هایی است که از طریق آن، رسانه‌های ارتباط جمعی می‌توانند بر عامه مردم اثر بگذارند. برجسته‌سازی به معنای آن است که رسانه‌های خبری، خبرها و موضوعاتی را که عامه مردم درباره آن‌ها می‌اندیشند، تعیین می‌کنند (همان منبع).

بی‌عفتی، ترویج خیانت و تقویت بی‌وفایی، تجمل‌گرایی، بی‌اعتنایی به فرزندان، بی‌احترامی نسبت به یکدیگر در خانواده، بی‌غیرتی و بی‌اعتنایی نسبت به حدود محارم، موضوعات مهمی است که به‌عنوان آموزه‌های مورد هدف این شبکه‌ها در حال برجسته‌سازی است. در این شرایط، کشورهایی که به حفظ فرهنگ ملی خود می‌اندیشند، وظیفه‌ای سخت و دشوار پیش رو دارند و برای مقابله با این توطئه باید با تمام قوا و هوشیاری و استفاده بهینه از سرمایه‌های مادی و انسانی خود، دست به کار شوند و به ایمن‌سازی جامعه خویش در برابر این امواج پردازند. آگاه‌کردن جامعه به اهداف تبلیغاتی غرب، از طریق صدا و تصویر، گامی اساسی در جهت مصونیت بخشیدن جامعه و پاسداری از هویت و ارزش‌های ملی محسوب می‌شود (افهمی و آقامحمدیان، ۱۳۸۹: ۲۰).

بنابراین، می‌توان گفت ماهواره‌ها نقش مهمی در جریان اجتماعی‌شدن انسان‌ها در دنیای کنونی دارند. بر اساس نظریه دستورکار رسانه‌ها از جمله ماهواره معمولاً بر موضوعات خاصی تمرکز می‌کنند و به ملاحظاتی که مردم در تصمیمات اجتماعی و سیاسی و دینی خود در نظر دارند، شکل می‌دهند و باورها و رفتارهای دینی آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. ماهواره‌ها تأثیرات متفاوت و مخربی روی خانواده‌ها و فرهنگ سنتی آن‌ها داشته‌اند که برخی از آن‌ها در اینجا تبیین می‌شوند: الف) تأثیر ماهواره به عنوان رسانه‌ای نوین در فرهنگ خانواده‌های ایرانی؛ ب) آسیب‌های ماهواره بر ساختار و کارکرد خانواده‌ها؛ ج) تأثیر ماهواره بر تعهد زناشویی در بین خانواده‌ها (همان).

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

مدل مفهومی تحقیق

یافته‌های توصیفی

جدول (۲): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۲۰۸	۵۴/۲
زن	۱۷۶	۴۵/۸
کل	۳۸۴	۱۰۰

طبق نتایج جدول فوق ۵۴/۲ درصد پاسخگویان مرد و ۴۵/۸ درصد نیز زن هستند. بنابراین می‌توان گفت که بیشترین فراوانی مربوط به مردان است.

جدول (۳): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل

شغل	فراوانی	درصد
بینکار	۲۲	۵/۷
خانه‌دار	۱۱۴	۲۹/۷
کارمند	۱۴۶	۳۸
کارگر	۶	۱/۶
آزاد	۹۶	۲۵
کل	۳۸۴	۱۰۰

طبق نتایج جدول فوق ۱/۶ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی کارگر هستند و ۳۸ درصد با بیشترین فراوانی کارمند هستند.

مطالعات علوم اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره پنجاهم، پاییز ۱۳۹۵

جدول (۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد
ابتدایی	۶	۱/۶
راهنمایی	۸	۲/۱
دیپلم	۱۰۸	۲۸/۱
فوق دیپلم	۶۲	۱۶/۱
لیسانس	۱۵۸	۴۱/۱
فوق لیسانس	۴۲	۱۰/۹
کل	۳۸۴	۱۰۰

طبق نتایج جدول فوق ۱/۶ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی تحصیلات ابتدایی دارند و ۴۱/۱ درصد با بیشترین فراوانی تحصیلات لیسانس دارند.

جدول (۵): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع منزل مسکونی

نوع منزل مسکونی	فراوانی	درصد
ملکی	۳۶۰	۹۷/۷
اجاره ای	۷۰	۱۸/۲
رهنی	۱۲	۳/۱
سازمانی	۴۲	۱۰/۹
کل	۳۸۴	۱۰۰

طبق نتایج جدول فوق ۳/۱ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی در خانه‌های رهنی و ۹۷/۷ درصد با بیشترین فراوانی در خانه‌های ملکی زندگی می‌کنند.

جدول (۶): یافته‌های توصیفی مربوط به سن پاسخگویان

شاخص	مقدار
میانگین	۳۶/۵۹
انحراف معیار	۹
حداقل	۲۱
حداکثر	۵۸

طبق نتایج جدول فوق میانگین سن پاسخگویان برابر ۳۶/۵۹ با انحراف معیار ۹ می‌باشد.

جدول (۷): نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

آماره	پایبندی مذهبی	اجتماعی کردن کودکان	صمیمیت زناشویی	روابط خارج از عرف	هواطلب اعضای خانواده
مقدار Z کولموگروف - اسمیرنوف	۱/۰۴	۰/۸۹	۰/۶۷	۰/۹۷	۱/۲۰
سطح معنی داری	۰/۱۰	۰/۱۹	۰/۳۱	۰/۱۱	۰/۰۸

طبق نتایج جدول بالا و با توجه به این که سطح معنی‌داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیش از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که توزیع متغیرهای تحقیق نرمال است و جهت تحلیل فرضیات می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد.

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

یافته‌های استنباطی

فرضیه اول:

H_0 : بین پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود ندارد.

H_1 : بین پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

جدول (۸): نتایج آزمون T با دو گروه مستقل

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
استفاده می‌کند	۳۳/۰۸	۷/۱۱	۱۰/۹۸	۳۸۲	۰/۰۰۱
استفاده نمی‌کند	۴۰/۱۳	۵/۰۴			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به این که سطح معنی‌داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، بنابراین می‌توان گفت که فرض صفر رد می‌شود و فرضیه اول تأیید می‌شود و بین پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند کمتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

فرضیه دوم:

H_0 : بین اجتماعی کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود ندارد.

H_1 : بین اجتماعی کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

جدول (۹): نتایج آزمون T با دو گروه مستقل

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
استفاده می‌کند	۳۶/۰۲	۵/۶۸	۷/۵۴	۳۸۲	۰/۰۰۱
استفاده نمی‌کند	۳۹/۸۵	۳/۸۵			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به این که سطح معنی‌داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، بنابراین می‌توان گفت که فرض صفر رد می‌شود و فرضیه دوم تأیید می‌شود و بین اجتماعی کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند

تفاوت وجود دارد و اجتماعی کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند کمتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

فرضیه سوم:

H_0 : بین صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود ندارد.

H_1 : بین صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

جدول (۱۰): نتایج آزمون T با دو گروه مستقل

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
استفاده می‌کند	۳۲/۳۱	۷/۳۶	۱۰/۷۷	۳۸۲	۰/۰۰۱
استفاده نمی‌کند	۳۹/۷۱	۵/۷۹			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به این که سطح معنی‌داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، بنابراین می‌توان گفت که فرض صفر رد می‌شود و فرضیه سوم تأیید می‌شود و بین اجتماعی کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند کمتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

فرضیه چهارم:

H_0 : بین روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود ندارد.

H_1 : بین روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

جدول (۱۱): نتایج آزمون T با دو گروه مستقل

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
استفاده می‌کند	۴۱/۱۷	۵/۶۴	۱۰/۹۹	۳۸۲	۰/۰۰۱
استفاده نمی‌کند	۳۴/۵۴	۶/۱۵			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است، بنابراین می‌توان گفت که فرض صفر رد می‌شود و فرضیه چهارم تأیید می‌شود و بین روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند بیشتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

طبق نتایج به‌دست آمده از تحقیق ۵۴/۲ درصد پاسخگویان مرد و ۴۵/۸ درصد نیز زن هستند. در مورد وضعیت شغلی پاسخگویان نتایج نشان می‌دهد که ۱/۶ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی کارگر هستند و ۳۸ درصد با بیشترین فراوانی کارمند هستند.

همچنین ۱/۶ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی تحصیلات ابتدایی دارند و ۴۱/۱ درصد با بیشترین فراوانی تحصیلات لیسانس دارند.

در مورد نوع منزل مسکونی باید گفت که ۳/۱ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی در خانه‌های رهنی و ۶۷/۷ درصد با بیشترین فراوانی در خانه‌های ملکی زندگی می‌کنند. در نهایت میانگین سن پاسخگویان برابر ۳۶/۵۹ با انحراف معیار ۹ می‌باشد.

نتایج تحلیل فرضیات

فرضیه اول: بین پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

نتایج به‌دست آمده از آزمون T با دو گروه مستقل نشان می‌دهد که فرضیه اول تأیید می‌شود و بین پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و پایبندی مذهبی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند کمتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای بر پایبندی مذهبی اعضای خانواده تأثیر منفی می‌گذارد. به عبارتی می‌توان گفت که استفاده از ماهواره باعث کاهش پایبندی مذهبی بین زوجین می‌شود.

خانواده‌ها، بزرگ‌ترین قربانیان ماهواره‌ها هستند. ماهواره‌ها با از بین بردن قبح روابط غیراخلاقی در کانون گرم خانواده، سستی پایه‌ها و ازهم‌پاشیدگی آن را فراهم می‌کنند. یکی از عوامل بنیادینی که جهت رفتارهای انسانی را در همه حال تعیین می‌کند، ارزش‌های فرهنگی آن جامعه است.

فرضیه دوم: بین اجتماعی‌کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

نتایج نشان می‌دهد که فرضیه دوم تأیید می‌شود و بین اجتماعی‌کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و اجتماعی‌کردن خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند کمتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای بر اجتماعی‌کردن اعضای خانواده تأثیر منفی می‌گذارد. به عبارتی می‌توان گفت که استفاده از ماهواره باعث کاهش اجتماعی‌کردن زوجین می‌شود.

جوانان امروز بر پایه‌های لرزانی از هویت‌های سیال عصر نوین قرار گرفته‌اند که در قالب هیچ‌کدام از آن‌ها جای نمی‌گیرند. گسترش ارتباطات و گردش آزاد اطلاعات در جهان معاصر، بستری نوین و مملو از چالش فراهم آورده است که در آن، هویت فرهنگی همه جوامع در معرض تغییرات شگرف قرار گرفته است. در یک جمع‌بندی کلی، بر این نکته تأکید می‌شود که امروزه هویت فرهنگی ایرانی در وضعیت مبهم و حساسی به سر برده و بنابراین، در معرض چالش‌های هویتی جدی متأثر از اثرات رسانه‌ای است. (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳) ماهواره در شکل‌گیری یا تغییر باورها و رفتارهای دینی افراد نقش اساسی دارد و در درونی کردن ارزش‌های دینی افراد نیز مؤثر است.

فرضیه سوم: بین صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

طبق نتایج تحقیق فرضیه سوم تأیید می‌شود و بین صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و صمیمیت زناشویی خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند کمتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای بر صمیمیت زناشویی اعضای خانواده تأثیر منفی می‌گذارد. به عبارتی می‌توان گفت که استفاده از ماهواره باعث کاهش صمیمیت زناشویی در بین زوجین می‌شود.

فرضیه چهارم: بین روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد.

نتایج نشان می‌دهد که فرضیه چهارم تأیید می‌شود و بین روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند و خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت وجود دارد و روابط خارج از عرف در خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند بیشتر از خانواده‌هایی است که از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای بر روابط خارج از عرف در بین خانواده‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد. به عبارتی می‌توان گفت که استفاده از ماهواره باعث روابط خارج از عرف بین زوجین می‌شود.

مطالعه‌ی تطبیقی خانواده‌های بهره‌گیر و بی‌بهره از ماهواره مطالعه موردی: (خانواده‌های شهرستان اردبیل)

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر شامل پنج فصل می‌باشد که در فصل اول مسأله اصلی بیان شد و اهداف و فرضیات تحقیق ارائه شد. در فصل دوم ادبیات مربوط به متغیرهای مورد مطالعه به همراه تعریف رسانه و ماهواره و تأثیر ماهواره بر ساختار خانواده مورد بررسی قرار گرفت و در ادامه نظریات مرتبط با تحقیق بیان شد و در نهایت تحقیقات انجام شده آورده شد. در فصل سوم روش تحقیق به همراه جامعه و نمونه آماری و روش و ابزار گردآوری اطلاعات و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات بیان شد. در فصل چهارم یافته‌های حاصل از تحلیل اطلاعات آورده شد و در نهایت در فصل پنجم بحث و نتیجه‌گیری نهایی بیان شد. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که بین پابندی مذهبی، اجتماعی کردن، صمیمیت زناشویی و روابط خارج از عرف در بین خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده می‌کنند با خانواده‌هایی که از ماهواره استفاده نمی‌کنند تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

پیشنهادها

پیشنهادهای کاربردی

- رسانه ملی تمامی تلاش خود را به کار ببرد تا با تولید برنامه‌های جذاب و مناسب برای خانواده‌ها، از تماشای ماهواره جلوگیری کند.
- تولیدات رسانه ملی متناسب با نیاز نسل جدید باشد.
- خانواده‌ها نباید خود را از اثرات منفی شبکه‌های ماهواره‌ای مستثنی بدانند.
- خانواده‌ها باید سواد رسانه‌ای خود را در مقابل پیامدهای مخرب ماهواره بالا ببرند.
- مسؤولان جامعه باید تفکر انتقادی را در خود پرورش دهند و با اتکاء به این تفکر انتقادی، روی تولیدات تلویزیونی برنامه‌ریزی کنند.
- خانواده‌ها برای اوقات فراغت خود و فرزندان برنامه داشته باشند تا حداقل زمان برای تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای بخصوص برای کودکان در نظر گرفته شود.
- والدین، با فرزندان خود در زمینه محتوا و آسیب‌های ماهواره صحبت کنند تا فرزندان با آگاهی سریال‌های ماهواره‌ای را تماشا کنند.
- با توجه به اهداف خاص نهفته در سریال‌های ماهواره‌ای، به خانواده‌ها پیشنهاد می‌شود در صورت تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای، سریال‌های ماهواره‌ای را هدفمند تماشا کنند تا از آسیب‌های آن در امان بمانند.

پیشنهادهایی از مطالعات پیرامونی

- تقویت فرهنگ خودی، بومی، ملی و دفاع از ارزش‌های ملی
- تقویت آموزه‌های دینی و اخلاقی

- برنامه‌ریزی مناسب برای اوقات فراغت جوانان
- ترویج الگوهای رفتاری مناسب در خانواده و اجتماع
- صحبت پیرامون آثار مثبت و منفی این ابزار رسانه‌ای
- آموزش فرهنگ و اعتقادات مذهبی
- افزایش سطح دینداری در بین فرزندان
- افزایش سطح درک و فهم جوانان
- افزایش کمی و کیفی تولیدات رسانه‌ای با محوریت خانواده
- تولید سریال‌هایی با محتوای دلخواه جوانان.

منابع و مآخذ

- ۱- افهمی، ب؛ آقامحمدیان، ح. ر. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به ماهواره و تأثیر آن بر باورها و رفتار دینی مردم. نشریه داخلی شورای پژوهشی اداره کل فرهنگ و ارشاد خراسان رضوی. شماره ۲. صص ۱۹-۱.
- ۲- کربلایی اسماعیلی، ح. ر؛ انوری، ق؛ نجورابی، ن؛ خواجه‌حسین، ح. (۱۳۸۵). بررسی میزان اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی در تغییر نگرش نوجوانان دارای معلولیت. اصفهان: انتشارات بهزیستی.
- ۳- کفاشی، م. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده. دانشگاه آزاد اسلامی رودهن. فصلنامه پژوهش اجتماعی. شماره ۳. صص ۷۷-۵۶.
- ۴- محمدپور، ا؛ نقدی، ا؛ نادرزاد، ب. (۱۳۸۹). تأثیر ماهواره بر هویت فرهنگی در کردستان ایران. دوفصلنامه تخصصی پژوهش جوانان. فرهنگ و جامعه. شماره ۴. صص ۱۵۶-۱۳.
- ۵- نعیمی، م. ر. (۱۳۹۰). تأثیر تعامل خانواده و ماهواره در بروز پدیده طلاق. مجله تخصصی جامعه‌شناسی. شماره ۱.
- ۶- و کیلیان، م؛ کرباسی، م. (۱۳۸۸). مقدمات راهنمایی و مشاوره. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
7- Ross, K., & Nightingale, V. (2008). Media and Audiences, London: McGraw Hill.